

Araştırma Makalesi/Research Article

**Risk Toplumunda Afetlerde Erken Uyarı, Mukavemetli Toplum
ve Kamu Yönetiminin İkna Kapasitesi**

*Public Administration's Persuasion Capacity, Resilience Society and Disaster
Early Warning in Risk Society*

Zerrin Toprak KARAMAN*

Öz

Afetlerde erken uyarı aşaması, afet yönetimi sürecinde başarıya giden önemli bir adımdır. Özellikle çok yönlü güvenlik tehditlerine açık risk toplumu koşullarında, erken uyarı sürecinin iyi yönetilmesi, giderek daha da önemli hale gelmiştir. Yazara göre, erken uyarı, temel unsurları itibarıyla “İlgileri önceden çeşitli yöntemlerle bilgilendirerek ‘farkındalık’ yaratmak ve kendilerini tehlikeli bir durumdan kurtaracak ‘zamanı’ kazandırmak” faaliyetidir. Resmi tanım olarak, “erken uyarı” sözcüğü; “gelmekte olan tehlike veya tehdidin, kaynağı, yeri, zamanı, şiddeti veya büyüklüğü, olasılığı, muhtemel etkileri belirlenerek, resmî kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan duyurular” olarak belirtilmiştir. Ayrıca afete hazırlık çalışmaları içerisinde uyarı ile ilgili sistem kurmanın önemi vurgulanmıştır. Ancak, çeşitli ülkelerde yaşanan afetlerden ortaya çıkan değerlendirmelere göre, erken uyarı konusu, sadece teknik yönüyle değil, toplumun ikna edilmesini de kapsayan bir sistem planlaması içinde değerlendirilmesi gereken bir boyuta da sahiptir. Bu çalışmada, afetlere mukavemetli olmayı sağlayan toplumsal koşullar ile afetlerde gönüllü görev alma istekliliği (afet gönüllüsü) ve kamu yönetiminin erken uyarıya ilişkin bu süreçte ikna kabiliyeti hususlarına yer verilecektir. Araştırmanın topluma dayalı unsurları anket yöntemi ile oluşturulmuştur

Anahtar Kelimeler: Afetlerde Erken Uyarı, Yönetimsel İkna, Afet Gönüllüsü, Toplumsal Mukavemet, Risk Toplumu.

Abstract

The “early warning” phase in disasters is an important step towards success in the disaster administration process. Good administration of the early warning process has become increasingly important, especially in the context of risk society open to multi-dimensional security threats. According to the author, early warning is the activity of “raising the awareness by informing the relevant persons with various methods and making time to save themselves from dangerous situations”. By official definition, the meaning of the word “early warning” is; “Announcements made by official institutions and organizations; in order to identifying the source, location, time, severity or magnitude, probability, possible effects of the incoming danger or threat” In addition, the importance of establishing a warning system in disaster preparedness studies was emphasized.

Geliş Tarihi/Received: 11.03.2019 - Kabul Tarihi/Accepted: 14.06.2019

* Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi, İzmir/Türkiye, zerrin.toprak@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7153-2838.

However, according to the evaluations developed from disasters in different countries; the issue of early warning has to be evaluated not only in terms of technical aspects but also in a system planning including the persuasion of the society. In this research, the presentation will be focused on the social conditions that provide resilience to disasters, volunteerism in disasters and persuasiveness of public administration in this process related to early warning. This research paper will examine the persuasion strategies in public administration against the possibility that the percentage of voluntary work in disasters is low or insufficient, also stated in the study "Effective Public Policies in Early Warning and Social Awareness in Disasters" which can be accessed. Community based elements of the research will be formed by survey method.

Keywords: Early Warning in Disaster, Administrative Persuasion, Disaster Volunteerism, Resilience Society, Risk Society.

GİRİŞ YERİNE: AFETLERDE ERKEN UYARI VE RİSK TOPLUMU

Toplumların sahip olduğu değerler ile bilgi toplumuna dönüşümün de tetiklediği güvensizlik, belirsizlik ve riskle iç içe toplumsal yaşam biçimleriyle çevrelenmiş toplum, ilk defa Alman sosyolog Ulrich Beck (1992) tarafından "risk toplumu" (Cottle, 2001: 6-7) olarak adlandırılmıştır. Bilgi toplumunun evriminde bilgi, insan, zaman, mekân değerlerinin şekillendirdiği global dünyanın artık sıkça kullandığı kavramlar (Bayhan, 2002: 188), arasında risk toplumu da yer almaktadır. Hemen her konuda geliştirilen yeni teknolojiler ve yeni ürünler nedeniyle "tehlike hissi" zihnimize yerleşmektedir. Yerleşikler zamanla, risk ve korku toplumu haline dönüşmektedir. Kentsel güvenlik ile korku ilişkilendirilmektedir.

Kentsel esneklik veya mukavemet, kentlerin yeni bir dizi yapı ve süreçler dizisi etrafında yeniden örgütlenmeden önce değişime tahammül etme derecesi olup, kentlerin ekosistemi ve beşeri faaliyetlerini/işlevlerini eş zamanlı olarak dengede tutabilme becerisine dayandırılmaktadır (Alberti vd., 2003: 1170). Güvenlik konuları, sadece askeri yapılar ile ilişkilendirilmemektedir. Ekonomik güvenlik, doğa merkezli çevre güvenliği, enerji güvenliği, sınır güvenliği gibi devletin ülkesi ve milletiyle sürdürülebilirliğini sağlayan tüm değerleri içeren geniş bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Güvenlik tehditleri, yalnızca diğer sınır dışındaki devletler gibi klasik düşmanları değil aynı zamanda güç kullanarak şiddet yaratanları, uyuşturucu kartellerini, suç örgütlerini de içermektedir. Doğal afetler ve ağır çevresel zararlar yaratan olaylar da güvenlik kapsamı içinde incelenmektedir.

Doğa ve insan kaynaklı tehlikelere karşı geliştirilen erken uyarılarda, idarenin halkı, afet öncesi belli bir konuda zarar görmemesi için ikna kabiliyeti önemli bir konudur. Erken uyarı afet sürecinde de ortaya çıkabilir. Bu konu kamu yönetimindeki örgütsel yapılar ve çevresi yönüyle kapsamlı çalışılmış değildir. Nedeni de daha çok depremlere yönelik kriz yönetimi planlamasına adapte olmuş bir "afet yönetimi yönteminin" uzun yıllar öne çıkmasıdır. Ayrıca, deprem sonrasında ortaya çıkabilen "yüksek dalgalarla"(tsunami), yüzyıllara uzanan uzun zamandır Türkiye'de karşılaşılmamış olması da afetlerde kara ve deniz bütünlüğünü düşündürmemiştir. Afet sonrası süreçte, konuya göre ikna önemli olmakla birlikte "erken uyarı" afet öncesi ile daha çok ilişkilendirilen bir süreçtir. Erken uyarı, yeni olası bir afet dalgası için önceden yapılan uyarıyı ifade etmektedir.

İkna konusu literatürde daha çok, işletmelerin müşteriyi bir ürünü almaya ikna etmesini hazırlayan şartlar ve başarı belirlenmesine yöneliktir. Yine siyasi olarak seçmenleri etkilemenin yönü ve başarısı daha yaygın işlenen "ikna konularıdır". Mamafih bu tespitlerde yer alan unsurlardan bazılarının da afet yönetiminde halkın iknası ile ilgisi

kurulabilmektedir. İkna etmeyi sağlamada bilinen yöntemler, kamu yönetiminde konumuz itibariyle afetlerde özellikle erken uyarı için etkinlik sağlamak açısından değerlendirilebilir bir özellik taşımaktadır.

Erken uyarı, yazara göre, temel unsurları itibariyle “ilgilileri önceden çeşitli yöntemlerle bilgilendirerek ‘farkındalık’ yaratmak ve kendilerini tehlikeli bir durumdan kurtaracak ‘zamanı’ kazandırmak” faaliyetidir. Resmi tanım olarak, “erken uyarı” sözcüğü; “gelmekte olan tehlike veya tehdidin, kaynağı, yeri, zamanı, şiddeti veya büyüklüğü, olasılığı, muhtemel etkileri belirlenerek, resmî kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan duyurular” olarak belirtilmiştir (AFAD, 2014). Tanımlamada ayrıca afete hazırlık çalışmaları içerisinde uyarı ile ilgili sistem kurmanın önemi vurgulanmıştır. Bu ifade dar anlamda teknik altyapı ile ilişkilendirilebilir. Geniş anlamda ise hazırlıklar afet beklentisini yerleşiklere duyurmak kadar, ne yapılması gerektiğini de toplumun bilmesini sağlamaya yönelik olmalıdır. Bu süreçte hangi haberleşme yönteminin seçileceği sorusu ile bağlantılı hususlar; iletişim aracının “güvenli” olması kadar “erişilebilir olması” bütünlüğünü kapsamaktadır.

Erken uyarı iki önemli unsurun birlikte gerçekleşmesine bağlı başarıyı sağlayan bir süreçtir. Bunlardan ilki, “uygun teknolojiyi ve iletişim araçlarını kullanmak”; ikincisi ise afetin yaratacağı tehlike derecesine göre, bölgedeki yerel halkı bu süreçte “ikna edip, etkileyerek yönetebilmek” kabiliyetidir. Herkes, kamu yönetiminden/idareden öncelikle konuya göre strateji geliştirmesini, önlem almada kolaylaştırıcı olmasını ve yol göstermesini beklemektedir. Kuşkusuz idari mekanizma da halktan, bilgilendirmelere göre bireysel önlem almasını ve talimatlara uymasını istemektedir (Karaman, 2018: 495).

İdarenin erken uyarı yapmasına neden olabilecek afetlerden, meteorolojik karakterli afetler konuya iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu afetler; kuraklık ve çölleşme; sel ve taşkınlar; orman yangınları; kuvvetli rüzgâr, fırtına ve tornado; çığ, dolu, yıldırım çarpması (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, t.y) ile jeolojik nitelikli afetlerde ise deprem ve tsunamidir. Deprem için bugünkü bilgi koşullarında örneğin saat aralığı vererek yer hareketliliği gerçekleşeceğine yönelik erken uyarı vermek mümkün görünmemektedir. Ancak deprem sonrasında tetikleme ile tsunami ve bölgedeki aktif volkanların harekete geçmesi olasılıkları tespit edilebilmektedir. Türkiye’de bünyesinde sıcak su kaynakları bulunan uyuyan volkanlar olmakla birlikte volkanların diğer afetler grubunda yer verilebilecek bir tehdit oluşturduğu söylenebilir. Her yanardağın kendine has ve karmaşık bir tezgâh lâbirentine sahip olması nedeniyle, volkan patlamalarını tahmin etmenin çok zor bir iş olduğu uzmanlarca belirtilmektedir. Tabiatın bilinmezliklerle dolu olmasının yanı sıra, bilimsel çalışmalar da olguları çözümlenmeye devam etmektedir.

Erken uyarı ile toplumsal farkındalık yaratmanın önemini ortaya koyan birçok örnek verilebilir. Nitekim 28 Eylül 2018 tarihinde Endonezya’nın Sulawesi Adası’nda meydana gelen 7.5 büyüklüğünde deprem ve akabinde 6 metre yüksekliğinde dalgaların olduğu tsunamide en az 844 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu afette, BBC Endonezya Servisine açıklama yapan, Endonezya Acil Müdahale Kurumu Sözcüsü, tsunaminin meydana geldiği gün erken uyarı sisteminin çalışmadığını doğrulamış ve 21 yüzer tsunami tespit cihazının zarar gördüğü veya çalındığını belirtmiştir. Halka tsunami uyarısının önceden yapılmaması ile ölüm rakamlarının yüksekliği ilişkisi kurulmuştur (BBC News, 2018). Bu ve benzeri olaylar her gün dünyanın bir köşesinde meydana gelmektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde toplumsal mukavemetin düşük olması nedeniyle, olay sonrası kayıpları, dramatik bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

KAMU YÖNETİMİNDE İKNA VE ETKİLEME ARAÇLARI

Türkiye’de daha önce karşılaşılmamış doğa kaynaklı yeni tehditler, idarenin halka yönelik güvenliğini sağlama sorumluluğu gereği, profesyonelleşmiş iletişim yapılarının geliştirilmesine ihtiyaç yaratmıştır. 26–28 Eylül 2018 tarihinde özellikle Türkiye’nin batı kıyılarında şiddetli fırtına uyarısı yapma ihtiyacı doğmuş ve fırtına beklentisi, bir müddet kamuoyunun korkulu rüyası haline gelmiştir (CNN Türk, 2018). Fırtına şiddeti, beklentinin oldukça gerisinde gerçekleşmişse de deniz yükselmiş kıyılarda su baskınları ortaya çıkmıştır.

İklimsel değişimlere yönelik kamuoyu bilgilendirmeleri yanında, idare de risk analizi çalışmalarında zorlanmaktadır. Fırtına ile ilgili erken uyarı konusunda Türkiye’de bir ilk yaşanmıştır. Konuya ilişkin idari ve toplumsal farkındalık sağlanmakla birlikte, yerleşimlerin yapısal ve bağlantılı olarak bireylerin düşünsel olarak hazır olmadığı da ortaya çıkmıştır. Bu ve benzeri vakalar Karadeniz, Ege ve Akdeniz’de sıkça görülmeye başlamıştır. İklim değişikliklerinin etkisiyle hortum ve şiddetli rüzgâr gibi doğa olaylarının sıkça olabirliği ve rutin haline gelebileceği öngörülmektedir. Nitekim 24 Ocak 2019 tarihinde Akdeniz’de çıkan fırtınanın oluşturduğu hortumların ortalığı savaş alanına çevirmesi, Antalya’da 4 evin yıkılmasına ve bazı kamu binalarının çatılarında hasara neden olması, araçların sular altında kalması ve denize uçan araçtan denize kayıp kaybolan bir genç kız, devrilen ağaçlar ve altında kalan kişiler, çevresinde uçuşan cisimlerin kafasına çarptığı 13 yaşında bir çocuğun ölmesi vb. vakalar (Öztürk, 2019) ile Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın 100 milyon TL. zarar olduğunu akşam haberlerinde (27.01.2019) paylaşması gibi maddi boyutların da dikkat çeken seviyelere ulaştığı vakalar giderek sıklaşmaktadır. Hemen akabinde, 30 Ocak 2019 tarihinde Mersin’de yapısal kayıplara neden olan hortum haberleri kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu ve benzeri afetler gerek mali yönetimin planlanması gerekse kamu yönetiminin afetlerde halka yönelik sorumluluğu ve halkın gerekli talimatlara uyması başka bir ifadeyle afet tipine göre davranış refleksleri geliştirmesi konularının ne kadar önemli olabileceğini göstermektedir.

Ani gelen afetlerdeki toplumsal davranışların ikna yoluyla yönetilmesine yönelik tartışmalarda yönetsel manipülasyonlar farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bir olay gerçekleşmeden önce farklı uzmanlıkları ve yetkileri olan kişilerin yaptıkları yorumlar buna en iyi örnektir. Karşılıklı suçlamalar şeklinde gelişen aynı alanda yetkili vali ve belediye başkanı gibi kişilerin yaptıkları yorumlar ya da değerlendirmeler de bu gruba girmektedir. Teknolojinin sağladığı anlık iletişim sayesinde, afetlerden zarar gören toplulukların öğrenilmiş dersleri hızla küresel paylaşımına girmektedir (Karaman, 2018: 493-517). Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri, Teksas bölgesinde gerçekleşen Harvey Kasırgası (25 Ağustos 2017) nedeniyle 39,000’den fazla kişi yıkım ve ölüm getiren sellerden dolayı evlerinden uzaklaştırılmıştır (Amadeo, 2019). Kasırga nedeniyle gerekli hale gelen tahliye konusunda Belediye Başkanı, Teksas Valisi ve her kademedeki görevliden halka birbirinden farklı bilgilendirme ve uyarılar gelmesi (BBC News, 2017) kamuoyunda ve uluslararası düzeyde eleştiri konusu olmuştur. Afetin şiddeti başta olmak üzere çeşitli tehlike farklılaşmalarını, her zaman doğru tahmin etmek mümkün olamamakla birlikte, özellikle hazırlık safhasındaki sorumlulukları yeterince yerine getirmeme, bu tartışmaların ana teması haline gelmektedir.

İkna ve Etkileme Stratejileri

“İkna”, hedeflenen kişi veya grubun düşünce, davranış ile tutumlarını istenilen biçimde yapılandırma sürecidir. Etkileme ise ikna ederken, hedef kişi veya kitlenin tutum ve davranışlarını, onların istek ve çıkarlarına ters düşmeyecek şekilde, daha uzun sürede değiştirme girişimidir. İkna çabasında amaç açıkça belli edilmesine karşılık, etkilemede daha gizli ve uzun dönemli bir iletişim stratejisi yürütülmektedir (Taşçı ve Eroğlu, 2007: 534). İkna konusu, genelde sosyal ve politik ilişkilerde, ikna edenin, başkalarının görüşlerini şartlandırma çabası olarak önem taşımaktadır. Sosyal veya siyasi bir eylemi başarmak için ikna ederek inandırma asıl olup, söylemler doğru ya da yanlış iddialar da taşıyabilir (Solferino vd., 2015: 447-452). Böylece ikna edilene, önerilen yeni bir hedefin peşinde koşmak, amaçlara ulaşmak için gereklilik olarak gösterilmektedir.

Paul Ekman, mikro mimik olarak ortaya koyduğu (korku, hüznün, tikslenme, şaşırma, endişe, nefret, mutluluk) ifadelerin kültüre göre farklılık göstermediğini (Ekman, 2013: 45-46) belirtmiştir. Esas itibarıyla bu ifadeler/tepkilere neden olan olaylar da az çok benzerdir. Bu bağlamda kişileri yönlendirebilme imkân dâhilindedir. Kişilerin ikna edilebilmesi için yapılacak bir işte menfaat olması gerekir. İkna edilecek bir konuda faydanın somut olarak belirtilmesi gerekir. İknada, nedenden etkiye ve etkiden nedene doğru iki yönlü etkileşim bulunmaktadır.

Bir pazarlama stratejisi için altı temel özellik genelde yeterli görülmektedir. Buna göre 1. Karşılıklılık, 2. Taahhüt ve Tutarlılık, 3. Sosyal Kanıt, 4. Beğenme, 5. Yetki, 6. Kıtık faktörleri ikna için kullanılan alanlardır (Öner, 2015). Belirtilen bu ikna yöntemleri aşağıda temel olarak üç başlıkta özetlenmektedir.

1. Önce bir şeyler teklif ederek, sana kendilerini borçlu hissetmelerini sağla,
2. Özel bir şeyler sunarak, karşıdakilerin kendilerini özel hissetmelerini sağla,
3. Teklifi kişiselleştir ve seni kendilerinden birisi gibi düşündüklerinden emin ol.

İkna konuları, kamu hizmetleri ve yönetici sorumluluğu açısından yorumlandığında, afet yönetimi süreci için genel geçerli kurallar geliştirilebilir Nitekim kişilerin, talimat verene güven duyması ve bu güvenin sürdürülebilmesi için bazı göstergelere ihtiyacı bulunmaktadır. Vatandaşın yöneticilerden yapmasını istediği davranış göstergeleri: Fedakârlık göster ve fedakârlık iste; vatandaşı/yerleşikleri önemseydiğini gösterecek davranışlarda bulun; istediğin davranışları kendin de gerçekleştir vb. tarzında düşünülebilir.

Bazı kaynaklar ikna edilmek istenenlere yönelik olarak başarıyı sağlayan davranış listesi kurallarını artırmaktadır (Elias, 2018).¹ Bu listede konumuza ilişkin doğru uygulamayı sağlayıcı anahtar sözcükler şunlar olabilir. Nerde duracağını bilme; çünkü kelimesini doğru kullanma; birliktelik ve işbirliği sağlama; beklentiyi karşılama;

¹ “Nerde duracağını bilme” tekniği, 2. “Çünkü” kelimesini iyi kullanma, 3. Ortak ilgi alanı oluşturma, 4. Beklentinin gücü, 5. Analoji ile muhakeme, 6. İlgi yaratma, merak boşluğu oluşturma, 7. Kapıya ayak tekniği (küçük karşılıklı alışverişler ile büyük talepler yaratma), 8. Yüze dönük kapı tekniği (makul taleplerde bulunma), 9. Karşılıklılık, 10. Beğenme, 11. Kıtık, 12. Yetkiyi kullanma, 13. Duyarlılık / tutarlılık, 14. Sosyal kanıt, 15. Aciliyet, 16. Kayıptan kaçınma, 17. Uzun vadeli sonuçları belirtme, 18. Zeigarnik etkisi (merak uyandırma), 19. Yüksek aktivasyon (öfke, mutluluk, hüznün) duygularını kullanma, 20. “Mor İnekler” (ilgi çekici unsurlar bulma), 21. İkna edici en güçlü kelimeyi kullanma, 22. Çıkar ayarları yapma, 23. Bildikleriyle eşleştirme sağlama (Elias, 2018).

karşılaştırmalar yapma; kıtlık ile korkutma; ilgi yaratma; yaptırım kullanma; duyarlılık/tutarlılık; aciliyet; kayıplardan kaçınma; moral değerleri kullanma.

Yukarıda sayılan bu kuralların her biri aslında içerik olarak kendini özetlemektedir. Ortaya çıkan ani tehdit durumuna göre zaman darlığının da sıkıştırmasına bağlı olarak, idarenin doğru bilgilendirme yapması, geçmişten getirdiği örneklerle güvenilir olması yanında, kişilere de güvendiğini, destek beklediğini belirtmesi ve onları övgü ile coşturması/cesaretlendirmesi başarıyı artıracak bir yöntem olarak görülmektedir.

Afetlerde erken uyarı, acil ve acele kavramlarını dikkate almayı gerektirdiğinden “ikna” konusunu güvenilirlik unsurları birlikteliğinde yorumlamak yerinde olacaktır. Mamafih bu sürecin iyi işlemesi veya işlememesi sonraki süreçlerdeki “etkileme” başarısını sağlayacak bir özellik taşımaktadır. Ayrıca çeşitli unsurları birlikte doğru kullanabilme kapasitesine sahip olmak işlevselliği sağlamaktadır. Bugünün teknolojik ve haber alma koşullarında ya da global ilkelerin geliştirdiği bilgi ortaklığında; topluluklar, idarenin duyurularını yurt içi veya sınır ötesi çeşitli kanallardan doğrulayabilmektedir. Bu konu idarenin doğrulanmış bilgi desteğine dayanarak, halktan ne istediğini bilmesi ve halka anlatabildiğini göstermesini önemli hale getirmektedir. Ayrıca, ikna yöntemlerinin uygulamayı sağlayacak yönde halkla paylaşılabilmesi sürecin iyi yönetilmesi anlamına da gelmektedir. Verilmek istenen mesajın sürekli tekrarlanması önemli bir taktiktir. Ana noktayı güçlendirmek için sesler veya görüntüler tekrar edilir ve gerekirse hoş olmayan görüntüler birçok kez gösterilebilir. Görsel mesajların izleyicide oldukça etki yarattığı bilinmektedir. Bangkok'taki (Tayland) zehirli dumanın, çocukları zararlı etkilerinden korumak için 400'den fazla okulu hafta boyu kapatmaya zorladığına ilişkin (BBC News, 2019) haberler ve görselleri, basın da desteği ile önlem planlamasını desteklemekte etkili olmuştur.

Basının İkna Gücü ve Siyasi İktidar

Kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturma ve güçlendirmedeki rolü büyüktür. Kırk yıldan bu yana gazeteciler artık haber tipine göre terminolojiye aşina olmakla kalmayıp, profesyonelleşmektedir. Haber tipleri ilk defa Amerika'da bilimsel dayanağı bulunmamakla birlikte “sert haber” ve “yumuşak haber” olarak ayrılmıştır (Reinemann vd., 2011: 222-223). Benzer yaklaşımı afet olayları ve basın ilişkisi için de söyleyebiliriz.

Gazetecilik pratikliği ve geleneğinin bir parçası olarak, medya sağladığı mesajları ve bilgileri ayrıca analiz eder, seçer, yorum yapar, fikir verir ve düşüncelerini yansıtır. Afetle ilgili olaylar topluma yönelik görev ve sorumluluklar açısından çok hassas bir kamusal görevdir. Bu nedenle içerik üzerinde daha büyük bir kontrol ve güvenilirlik sağlanmaya çalışılacaktır. Medya açısından doğru bilgiye erişim sürekli bir yarış anlamına da gelmektedir. Medya için, yeni ve özel bilgileri idareden aktarması kendisi açısından sorunsuz bir yöntemdir. Ancak doğru bilgilerin halka iletilmesinde konuya göre idare engelleyici de olabilmektedir. Tüm toplumu ilgilendiren konular emredici veya sadece bilgilendirici olması itibarıyla idarenin denetimine tabi tutulabilmektedir. Bu durum da bilginin kontrolü için kişileri, küresel ilişkiler ağındaki güvenilir haberleşme kanallarına yönelmeye itmektir. İdari baskılar nedeniyle ve idari bakış açısından empoze edilmeye çalışılan görüşler, medyayı zorlamakta, sıkıştırmakta ve özgürlüğünü etkilemektedir (Ejupi, 2014: 641-642). Özgür ve bağımsız medya, ifade ve düşüncenin büyümesine ve özgürlüğüne katkıda bulunarak demokratikleşme sürecinin gelişmesinde rol oynamaktadır.

Modern toplumlarda, vatandaşların ve yasa koyucuların karar vermelerinin kalitesi için bilgi çok önemlidir (Ejupi, 2014: 636-638). Bu nedenle idarenin doğru ve güvenilir bilgi verdiğine dair halkı ikna etmesi güvenirliliğini kaybetmemek için, öncelikli görevidir.

Basının faaliyetlerinde tarihsel olarak siyasi bir denge hem beklenir hem beklenmez. Aslında basının açıkça önyargılı olduğu ve belirli siyasi partilere yakından bağlılığı rahatlıkla tespit edilebilir. Nitekim hala editörlerin, belirli siyasi adaylar veya partilerin açıkça savdukları fikri gazetelerin sayfalarına taşımakta olduğu görüşü günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Mamafih 1920'lerde ilk olarak İngiltere'de BBC'den başlayarak, birkaç ülkede, ilk radyo, daha sonra televizyon kamu hizmeti yayıncılığı amaçlı kurulurken “yayıncıların, toplumdaki farklı görüşleri dengeleyerek tüm topluma hizmet etmeleri ve yalnızca belli çıkarlara değil, sadece toplumun çıkarlarına hizmet etmeleri gerektiği ve dengeli olarak haber yayınlamaları” yaklaşımı benimsenmiştir (Nicolas, 2011: 242).

Dünyada neler olup bittiğine dair ülke dışındaki haberler daha kolay halka aktarılabilir gibi görünüyorsa da bilgilendirme her zaman sorunsuz olmayabilir. Bazen uluslararası düzeyde diplomatik ilişkiler nedeniyle, bilgi saklama ortaklığı da ortaya çıkabilir. Bu nedenle bilginin güvenilir olması konusunda uluslararası kamuoyunda da her zaman tereddütler oluşabilir. Medyanın davranışlarımızı oluşturma konusunda etkisi inkâr edilememektedir. Mamafih siyasi etkiler nedeniyle, merak edilen bir bilginin halkla paylaşarak kamuoyu yaratılması konusu çok önemli ve kırılabilirliği yüksek olan bir konudur. Aslında, yönetimlerin performansı ve çoğu kere sınırlı kapasiteleri karşısında uğranılan hayal kırıklığı ve idarenin “güvenlik” nedeniyle bilgi saklama eğilimi halkın, yönetime güvenini zayıflatan bir özellik taşımaktadır.

Güvenlik kavramının insan ve doğa kaynaklı tehlikeleri içermesine bağlı olarak, a) halk ile yönetim arasında iyi niyete dayanan işbirliğini ve halkın güvenini sağlamak, b) yönetimin halkın beklentilerini de dikkate alarak önlem biçimlendirmesine yerel katkıları almak önemli yönetsel adımlardır. Özellikle afet ile karşılaşılan bölgede yerleşiklerin, yönetimin eylem ve işlemleri hakkında bilgi sahibi olması, kararların nasıl ve kimler tarafından alındığını bilmesi ve güvenmesi gerekmektedir. Haber veren kaynak, haberin elde edilmişindeki güvenilirlik ve iletişim ağının bir bütün olarak “güvenli ve ikna edici olması önemlidir”. Halkın da sahip olduğu bilgilerden idarenin yararlanması yönetsel güçlendirici bir etki yaratacak potansiyel oluşturabilir.

Afetlere mukavemetli toplum için geliştirilmiş göstergeler incelendiğinde (Twigg, 2009: 7), halkın katılımının sağlanması, bilgi paylaşımı, teknolojinin geliştirilmesi, kamuoyu ve medyadan yararlanma, gönüllü katılım, afet fonlarının oluşturulması gibi Hyogo Eylem Planında (2005-2015) yer alan unsurların öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca risk değerlendirmeleri ve çoklu risk haritaları, güvenlik açığı ile ilgili göstergeler, insan merkezli erken uyarı bilgi sistemi, iklim modellemesi ve öngörüler gibi temel ilkelere dikkat etmek yönetsel başarıyı artırmaktadır.

İkna konusu klasik öğretilerde her zaman önemli bir yere sahiptir. Kamu yönetiminde halkla ilişkilerin iyi yönetimi demokratik toplumsallaşma ile gelişen bir süreçtir. Halkla ilişkiler, kısaca kurumları hedefine taşıyan araçlar bütünü ise ortak unsurlara sahip olmakla birlikte, amaç ve araçlar bağlamında kurumlara ve konuya göre tanım geliştirmek mümkündür. Afetlerde Halkla İlişkiler; “afet öncesi, sırası ve sonrasında idarece oluşturulan durum analizlerini hızla yerleşiklere iletme, yerel halk ile yönetimlerin karşılıklı iletişim ve etkileşimini sağlamak, kolaylaştırmak üzere geliştirilen bütünleşik mekanizmalar” olarak tanımlanabilir. Bu çalışmalarda ilk mekanizma kurumların

birbirleriyle olan etkileşimi (bütünleşik kurumsal yönetim), diğeri ise idarenin yerleşiklerle olan kurumsal etkileşimidir.

Etkileşimde başarı, bilgilendirme amacıyla yöneldiği kitlenin “yaş, akıl, eğitim düzeyi, öğrenme isteği, cinsiyet farklılıkları, konuya ilişkin tecrübesi” ile ilişkilendirilebilir. Öte yandan halkın eğitiminde de benzer unsurlar önem taşımaktadır. Halk eğitimi bireylerin içinde bulunduğu doğal, toplumsal çevreden bir şeyler kapması anlamına gelmemektedir. Kuşkusuz afetlere yönelik eğitim için hangi unsurlar ele alınırsa başarılı olunabilir konusu da günümüzde önem taşımaktadır. Haber verenin konuşma tekniklerini kullanması ve görsellik inandırıcılıkta öneme sahiptir. Araştırmalara göre bir sorun veya olay raporlaması ne kadar çok tekrar edilirse, o kadar çok ilgiyi artırmaktadır.

Bireyin başlıca iki öğrenme yolu vardır. İlki bireyin çalışırken, eğlenirken, konuşurken, radyo dinlerken televizyon ya da sinema izlerken bilgilenmesidir. Kitle iletişim araçları bu açıdan çok etkilidir. Bireyin ikinci öğrenme yolu ise örgütlenmiş öğrenimdir. Halk eğitimi, bu şekilde bireyin çoğu kere boş zamanlarını değerlendirerek, yeteneklerini, eylemlerini tutumlarını, davranışlarını değiştirmek, geliştirmek üzere bilgi ve beceri edindirmeyi kısaca bireysel gelişimini amaçlamaktadır (Geray, 2002: 3-4). Bu eğitimlerin uzman kuruluşlar eliyle yapılması faydayı artırabilecek bir potansiyel yaratacaktır. Belediyeler halk eğitimi konusunda önemli bir fonksiyonelliğe sahiptir. Gönüllü kuruluşlar da yerel yönetimlerle işbirliği ile bu çalışmalarını geliştirebilirler. Üniversiteler sürekli eğitim merkezleri ve uzmanlar aracılığıyla toplumsal kapasitenin gelişmesine hizmet edecek altyapıya sahiptir.

Farklı düzeydeki eğitim çalışmaları bütününde, özellikle uzmanlaşmış sivil örgütler ve uzmanların desteğiyle; hizmet aksamalarını değerlendirebilen, neden-sonuç ilişkilerini irdeleyebilen, çözümleyebilen, çözüm yolları üzerinde düşünüp öneriler geliştirebilen sorunlara duyarlı bireyler yetiştirme amaçlanmaktadır. Stratejik olarak, bilgi aktaranlarca, konuların doğru tasvir edilmesi, açıklanması, bilgi desteğinde anlamının ve anlamlandırmanın sağlanması ile yönlendirme yapılabileceğini bilmek önemli bir ayrıntıdır.

TOPLUMSAL MUKAVEMET VE YÖNETİŞİM YÖNTEMİ KATKISI

Toplumsal-kurumsal sorumluluk ve işbirliği konuları, günümüzde demokratik toplum yapılanmasının sürdürülebilirliğini sağlama adına giderek daha önemli hale gelmektedir. İşbirliği ve dayanışmayı sağlamada katılım, iyi yönetim ve yönetim gibi demokrasinin araçları olan pratiklerin sağlanmasına ilişkin konuların çok yönlü analizi ve felsefi temellerini iyi yorumlamak gerekmektedir. Bu terimlerin ortak özellikleri demokrasinin içselleştirilmesi ve siyasi kültürün olgunlaşmasıyla ilgilidir. Afet yönetimi çalışmalarında kurumsal ve sektörel işbirliği gerekliliği, demokrasinin uygulama araçlarının verimli kullanımına ihtiyaç göstermektedir. Aşağıda yönetim kavramı bu nedenle toplumsal mukavemeti sağlamada ne kadar etkili olabilir yönüyle sorgulanmıştır.

Yönetişim Kavramı

Yönetişim (governance) sözcüğü geleneksel olarak “yönetim, idare” (government) sözcüğünden türetilmekle birlikte, felsefesi yönüyle, yönetenlerin tek başına merkezde karar alması ve uygulaması eylemlerine odaklı geleneksel anlamından çok uzaktır.

Yöntemsel olarak da yönetimde karar alma süreçlerine kamu, özel ve sivil sektörü temsilen referandum, oy verme gibi doğrudan katılım dışında müzakere metotlarıyla da ilgi duyarak katılım ile ilişkilendirilmektedir. Mamafih, yönetim sözcüğünün demokrasi ile olan sıkı ilişkilerine karşın, Türkçe kullanımına ne idari ne de akademik pek fazla rağbet gösterilmemektedir.

Yönetişim metodu kullanımı gereği, postmodern örgüt biçimleri içinde gösterilmektedir. Bu yapısalılıkta işbirliği, karşılıklı bağımlılıklar, müzakereci demokratik yapılanmalar öne çıkmaktadır (Babaoğlu ve Çobanoğlu, 2018: 181-182). Oysaki afet yönetimi doğrudan güvenlik ile ilgili güçlü bir karakter taşımakta ve yöntemsel olarak da, yöneticinin taşıdığı siyasi ve idari sorumluluk gereği “bürokratik, hiyerarşi ve kurallar bütünü, yetenek ve kapasiteye dayanan profesyonellik” gibi kısmen modern ve hatta geleneksel katı yönetim unsurlarını öne çıkarmaktadır. Afet yönetimindeki etkinlik arayışında “Bütünleşik Afet Yönetimi”, ifadesi kurumsal ve sektörel birliktelik ile “yönetişime” işaret ederken; nihai karar verme ve özellikle eylem yönüyle merkeziyetçi bir nitelik taşımaktadır. Başka bir ifadeyle klasik, modern ve postmodern yönetim kuramlarında açıklanan yaklaşımların uygun unsurları, etkin afet yönetiminde birlikte kullanılmaktadır. Belirtilen kısmî yöntem ortaklığını, risk ve kriz sürecinin özelliğine bağlı olarak, özellikle teknolojik yenilikler desteklerken, haberleşmeler ve hizmet geliştirmede e-katılım yöntemi öne çıkmaktadır. Bu karmaşık yönetsel iklimin sağladığı kurumsal ve toplumsal işbirliğinde, ilgili aktörlerin yetki, görev ve sorumluluklarının paydaşlar olarak belirtilmesi ve önceden bilinmesi, artan oranda öneme sahiptir.

Yerel Mevzuatta Yönetişim ve Toplumsal İşbirliği

2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, temel felsefesi ve örgütsel yapısı ile görevleri itibarıyla demokratik ve katılımcı yapılara sahiptir. Temel olarak, mahalle ve yönetimi konusu (5393, md. 9), yaşam kalitesi ile ilişkilendirilen önemli bir hizmetsel sorumluluğu mahalle yönetimine (muhtar ve ihtiyar heyeti) vermektedir. “Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür” hükmü bu değerlendirmeyi sağlamaktadır.

Belediye yönetimi de “mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlamakta; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurmakta ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaktadır”. Mamafih mahalleli ile ilişkiler ağında “muhtar” uygulamada ancak rutin resmi evrak tanzimi ile ilgili görevini sürdürürken, örneğin muhtarların mahalleliye yaşam kalitesinin artırılmasında ve katılımcı mekanizmaların çalıştırılmasında ne kadar zaman ayırdığına yönelik göstergeler oluşturulmuş değildir.

Mahalleli terimi, hemşeri hukuku ile ilişkilidir. Belediye örgütlenmesinin var oluşu nedeni “hemşeri”dir. Hemşeri hukuku (5393, md.13), herkesi kapsamaktadır. Hemşerilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin sunduğu yardımlardan, insan onurunu zedelemeyecek koşullarda yararlanma hakları vardır. Mamafih yönetime doğrudan katılmanın bir aracı olan seçme ve seçilme hakkı sadece “vatandaşlara” yönelik olup, yabancılar bu hakkın

kapsamı dışındadır. Belediyeler, “hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınması” hukuki olarak teminat altındadır.

Kentine karşı kendini sorumlu hissetme ve kararlara seçimler dışında aktif katılım mekanizmalarını kullanarak katılmak, bir gönüllülük ilişkisidir. Gönüllülük ile ilgili doğrudan bir madde ve “Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmiş ise de (5393, md. 77), belediyelere göre değişen kapasite bağlamında, beldeye olan katma değer tespiti veya başarının ölçülmesi bugüne kadar sağlanmış değildir. Oysaki yerel yönetimlerde gönüllü çalışmalar (Toprak, 1990: 17-18), kentsel hizmetlerin yürütülmesinde gerek yerel siyasetin oluşturulması, gerekse toplumsal sermayenin katkısı itibariyle önemlidir. Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldeye dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayabilir.

Kent hizmetlerine katılımında belediyelerde ihtisas komisyonları kurulmaktadır (5393, md. 24). İhtisas komisyonları toplumsal sermayenin ya da kapasitenin değerlendirilmesi için uygun demokratik mekanizmalardır. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanmaktadır. Benzer şekilde, büyükşehir belediye örgütlenmelerinde (5216, md.15) komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabileceği, gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; çeşitli kurum ve kuruluşlardan görüş alınmasına ilişkin hükümler bulunmaktadır. İl özel idarelerinde de (5302, md.16) “Kaymakamlar, köy ve mahalle muhtarları, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri gibi temsilcilerin” yer aldığı ihtisas komisyonları oluşturulmuştur. Ancak ihtisas komisyonlarına, seçilmiş üyelerin yanında görüş bildiren toplumsal katılımın verimliliğini ölçen göstergeler oluşturulmuş değildir.

Halkın katılımına açık mevzuat düzenlemelerinde yer alan diğer önemli bir konu da nüfusu 50.000’in üstündeki belediyelerde zorunlu olan stratejik plan çalışmalarıdır. Zorunluluk ilkesi, kararlara katılımın da teorik olarak önünü açmaktadır. Ayrıca afet yönetimi ile ilgili acil durum plânlaması da belediyelerin risk veya hazırlık çalışmalarına yönelik olarak özellikle 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda düzenlenmiştir (5393, md. 53). Bu düzenlemeye göre, “Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar. Acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri alınır”. Bu madde katılımcı bir anlayış ile “yönetişim” merkezli çalışmalar olarak önemsenmelidir. Ayrıca, belediyelerce, “Plânlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak bakanlıklar, idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir (5393, md.53). Belediyeler sadece kendi idari sınırları içinde değil, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlama konusunda yetkilidirler. Ancak kent konseyleri ile uyumlu çalışılması gereken bu konularda da Türkiye bütününde incelenebilir göstergeler bulunmamaktadır.

Gönüllü katılımın sağlanmasına yönelik demokratik bir yapılanma da “Kent Konseyi”dir (5393, md. 76). Kent Konseyi, sürdürülebilir kent yaşamına yönelik, Konseyde oluşturulmuş görüşlerin, belediye meclislerinde gündeme alınarak, meclis kararına dönüştürüldüğü, yerel siyasetin oluşturulmasında önemli misyona sahip danışma birimidir. Bu yapısalılık, belediye örgütlenmesinde, karar organı olarak “Belediye Meclisi” ile danışma birimi olan Kent Konseyi arasındaki organik ilişkiyi ortaya koymaktadır. Mamafih Kent Konseyleri yönetmeliğinin ilk yürürlüğe girdiği 2006 yılından günümüze kadar olan süreçte, yönetmelikteki değişikliklere karşın, ülke ölçeğinde, kent konseylerinin verimliliğini ölçen göstergeler hala oluşturulmamıştır. Örneğin, kent konseyinde oluşan görüşlerin sayısal olarak, meclis gündemine alınıp karara dönüştürüldüğünü belirten Türkiye ölçeğinde genel bir idari değerlendirme gerçekleştirilmiş değildir.

Belediyelerde, mahalle muhtarı toplumsal kazanımlar ile ilişkilendirilebilecek, “mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek...” gibi sorumluluklar bütününde, temel ortak olarak destek kuvvettir. Ancak gerek mahalle yönetimi, gerekse kent konseyi vb. yapılanmalarda gönüllü çalışmaların verimi ölçülebilir değildir. Bu da afetlerde toplumsal işbirliğine dayalı ve yöneticinin yönlendirmesinde ne kadar başarılı çalışmalar yapılabileceği konusunu tereddütlü hale getirmektedir.

Kent siyasetinin belirlenmesine ve katkılara yönelik çalışmaların verimlilik ölçümü tamamen başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere merkez ve yerel yönetimlere ait bir sorumluluktur. 1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na göre; Vali, Devlet, il, belediye, köy ve diğer kamu tüzelkişiliklerine ait genel ve özel mülklerin yangın ve benzeri tehlikelere karşı korunmasını, iyi halde tutulmasını, değerlendirilmesini ve iyi halde idaresini sağlayacak tedbirlerin uygulanmasını ilgililerden isteme ve denetleme (5442, md. 9/i) yetkisine sahiptir. Yine vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri almaktadır. Ayrıca, sınır ve kıyı emniyeti ve sınır bağlantılı bütün işleri, yürürlükte bulunan hükümlere göre sağlar ve yürütür (5442, md. 11).

Kentlerin sağlıklı gelişmesinde birey ve toplulukların işbirliği çok önemlidir. Demokratikleşmenin varlığına işaret eden konulara merkezi ve yerel yönetimlerin sahip çıkması gerekmektedir. Sağlıklı kent yapılanmasında, iç ve dış göçler nedeniyle, farklı kültürel grupların varlığı, toplumsal huzurun sağlanmasında giderek artan oranda önemsenmektedir. Toplumsal sermaye olarak da adlandırılan, insanların ortak amaçları için, bireyler, gruplar ya da organizasyonlar halinde bir arada çalışma yeteneğini (Sargut, 2006: 1-13) veya iş hayatı, ekonomi, örgütsel davranış, politika bilimi ve sosyolojinin taşıdığı tüm unsurlar bütününde kapasitesini artırmak, üzerinde sürekli çalışılan bir konudur. Toplumun birlikte karar verme ve iş görme kabiliyetini sürekli öğrenme araçlarının yardımıyla geliştirmek ve sürdürülebilmek, demokratik kazanımları geliştirmek ideal toplum biçimlenmesine giden iyi bir strateji olarak önemsenmektedir. Bugüne dek gelişmeyi sürdüren, “maddi ve manevi değerler bütünü” olarak da belirtilen “insan ve toplumsal sermaye” olgusu, ülkelerin yönetim anlayışı ve yasal karar alıcıların toplumla ilişkileri gibi örgüt ve çevresi bütünlüğündeki ilişkiler ağında ülkelerin bir bakıma demokrasiye bakışı ve başarısıdır.

AFETLERE MUKAVEMET VE TOPLUMSAL DEĞERLER ANALİZİ

“Risk Toplumunda Afetlerde Erken Uyarı, Mukavemetli Toplum ve Kamu Yönetiminin İkna Kapasitesi” başlıklı bu araştırma, Türkçe literatürde üzerinde durulmamış bir araştırmadır. Uluslararası literatürde de doğrudan afetlerde kamunun ikna kapasitesine yönelik bir çalışmaya erişilmemiştir. Türkiye’deki kamuoyunun konuya ilişkin tepkilerini ölçme amaçlanmaktadır.

Araştırmada kullanılan tablo içerikleri, 24 Aralık 2018 – 14 Ocak 2019 tarihlerinde 18 yaş üstü 285 katılımcıdan, web ortamında toplanan verilere dayandırılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS tekniği ve versiyon 24.0 kullanılmıştır. Bu kamuoyu araştırmasına Türkiye’de 57 ilden katılım olmuştur. İlini belirten katılımcılardan ağırlıklı olarak sırasıyla İzmir, İstanbul, Ankara, Manisa, Balıkesir, Kastamonu, Çanakkale illerinden ortalama 5 kişi; Afyon, Burdur, Çorum, Denizli, Erzincan, Eskişehir, Erzurum, Hakkâri, Konya, Tekirdağ, Kayseri, Samsun illerinden ortalama 3 kişi; Amasya, Adana, Adıyaman, Ardahan, Afyon, Aydın, Antalya, Bartın, Bingöl, Bitlis, Bolu, Bursa, Burdur, Çorum, Düzce, Elazığ, Gaziantep, Gümüşhane, Isparta, İzmit, Muğla, Niğde, Kütahya, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Mersin, Muş, Ordu, Rize, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Sakarya, Trabzon, Van illerinden ise ortalama 1-2 kişi ile katılım olmuştur. Bu şekilde Türkiye genelinden görüş alınabildiğini söylemek mümkündür.

Konunun teorik bölümündeki değerlendirmeler büyük ölçüde sorulara dönüştürülmüştür. Sorular bireysel davranışlar ve toplumsal dayanışmaya yönelik eğilimleri ölçerek karşılıklı ilişkilendirmeyi hedeflemektedir. Aşağıda afetlerde toplumsal dayanışma istekliliği bağlamında bireysel ve toplumsal bütünlüğün gelişme yönünün ipuçları anket uygulaması ile değerlendirilmektedir.

Ankete Katılanların Profili

Tablo 1. Ankete Katılanların Cinsiyeti

		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	Kadın	211	74,0	74,0	74,0
	Erkek	73	25,6	25,6	99,6
	Diğer	1	0,4	0,4	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

Ankete katılanların %74’ü kadın olup, erkekler %25,6 oranındadır.

Tablo 2. Yaş

		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	18-25	111	38,9	38,9	38,9
	26-40	144	50,5	50,5	89,5
	41-60	29	10,2	10,2	99,6
	61+	1	0,4	0,4	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

18 yaş üstü gruplarına açık olan ankete en fazla katılım %50,5 oranıyla 26–40 yaş grubunda olmuştur. İkinci ağırlıklı grup %38,9 ile eğitim çağında olabilecek gruptur. Üçüncü sırada, %10,2 ile 40–60 yaş arasındaki grup gelmektedir.

Tablo 3. Eğitim

Eğitim Derecesi	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer				
İlkokul mezunu	1	0,4	0,4	0,4
Lise mezunu	5	1,8	1,8	2,1
Ön lisans	10	3,5	3,5	5,6
Lisans	171	60,0	60,0	65,6
Yüksek lisans	81	28,4	28,4	94,0
Doktora	17	6,0	6,0	100,0
Toplam	285	100,0	100,0	

Eğitim seviyesinde (Tablo 3), yüksek eğitim %60 ile ilk sıradadır. Yüksek lisans eğitimi %28,4 ve doktora ise %6 oranındadır. Lise mezunu ve ön lisans mezunu toplamda %5,3 ile düşük bir orandadır. Ankete katılım itibariyle eğitimli kesimin değerlendirilmesi öne çıkmıştır.

Ankete katılanların yaşadığı coğrafi alanlar (Tablo 4) incelendiğinde ilk sırada %81,1 oranıyla kentsel alanlar gelmektedir. Kırsal alanda yaşayanlar %18,9 oranındadır. Katılımcılardan %22,5'i buldukları yerleşimi ayrıca sahil/kıyı olarak ve dağlık alanlar olarak da %10,2 oranında tanımlamıştır. Kentsel ve kırsal alanların aynı zamanda kıyı ve/veya dağlık alan özelliği de taşıdığı düşünülebilir.

Tablo 4. Yaşadığı Alanın Coğrafi Özelliği

		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer				
	Kentsel	231	81,1	81,1
	Kırsal	54	18,9	18,9
	Toplam	285	100,0	100,0
	Dağlık	29	10,2	10,2
	Sahil-Kıyı	64	22,5	22,5

Birkaç özelliği bir arada barındıran yerleşimlerin farklı afet tipleriyle aynı zamanda karşılaşılabilmesi bir gerçektir. Ankete katılanlar da bu gerçeğin farkındadır. Afet tanımlaması ankete katılanlar için genelde, “tehlikeli doğa olayları, kaos ve çaresizlik, olağanüstü durum, felaket, yıkım, ölüm, mal ve can kaybı, güvenliksiz ortamlar, zarar, kamu düzeninin bozulması, deprem, sel ve yangın korkusu yaratan” olguları ifade etmektedir. Bu tanımlamalar yaşanan tecrübeleri yansıtmaktadır.

Yaşanılan şehirdeki afet tiplerinde (Tablo 5), gerek doğadan gerekse insan kaynaklı tehlikeler birlikte yer almaktadır. Tecrübelerle ilgili olarak, Türkiye’deki yeni afet tipleri de örnekleme girmiştir.

Tablo 5. Yaşadığınız Şehirdeki Afet Tipleri

	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Yangın	120	42,1	42,1
Su baskını	92	32,3	32,3
Sel	83	29,1	29,1
Deprem	196	68,8	68,8
Şiddetli fırtına	59	20,7	20,7
Tsunami	5	1,8	1,8
Hortum	13	4,6	4,6
Böcek İstilasası	12	4,2	4,2
Nükleer Tehdit	6	2,1	2,1
Terörist Saldırıları	36	12,6	12,6
Diğer	12	4,2	4,2
Toplam	285	100,0	100,0

Ankete katılanlar düşük oranda da olsa %2,1 ile nükleer tehdidi öngörmüşlerdir. Terörist saldırılar diğer afet tiplerine göre düşük bir orana sahip ise de yine de insan kaynaklı bir tehdit olarak %12,6 oranıyla örnekleme girmiştir. Türkiye'nin risk koşullarında kabul edilebilir bir değerdir. İlk sırada %68,8 ile deprem yer almaktadır. Daha önce çok gündemde olmayan ancak yaşanmışlığı nedeniyle ankete katılanların dikkate aldığı şiddetli fırtına (%20,7), hortum (%4,6), böcek istilasası (%4,2) ve tsunami (%1,8) oranlarında bir değer oluşturmaktadır. Diğer afet tipleri ise toprak kayması, kaya düşmesi, gemi ve uçak kazası, kar ve tipi, kuraklık olarak gösterilmiştir.

Afetlerde Bireysel Davranışlar

Bireysel davranışlar ve yetkinlikler, insan sermayesi olarak tanımlanmaktadır. Tablo 6, gereksinimi olan bireylerin ankete katılanlarca önceliklendirilmesini göstermektedir.

Tablo 6. Aşağıdaki gruplardan hangilerinin afetlerde öncelikli kurtarılma durumu vardır? (3 seçenek)

Gruplar	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Kadınlar	72	25,3	25,3
Çocuklar	238	83,5	83,5
Engelliler	244	85,6	85,6
Bakıma muhtaç yaşlılar	199	69,8	69,8
Erkekler	4	1,4	1,4
Sokakta yaşayan kimsesizler	43	15,1	15,1
Ev hayvanları	11	3,9	3,9
Sokak hayvanları	30	10,5	10,5
Diğer	5	1,8	1,8
Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde kurtarma tercihinde öncelikli gruplar (Tablo 6) içinde ilk sırada %85,6 ile engelli gruplar yer almaktadır. Bu grubu %88,5 ile çocuklar ve %69,8 ile bakıma muhtaç yaşlı grupları izlemektedir. Kadınlar %25,3 oranıyla örnekleme girmiştir. Sokakta yaşayan kimsesizler %15,1 iken, sokak hayvanları da %10,5 oranında önemli bir orandadır. Ev hayvanları %3,9 oranındadır. Erkekler sadece %1,4 oranındadır. Diğer grubu içinde canlılar ve yardıma ihtiyaç duyan kişiler yer almaktadır. Literatürde genelde Pasifik okyanusundaki adalar örneğindeki gibi az gelişmiş yoksul ülkeler açısından savunmasız gruplar içinde kadın ve çocuklar yüksek oranlardadır ve bu grup her türlü tehlikeye açık olarak gösterilmektedir.

Türkiye kuşkusuz yoksul ülke grubunda değildir. Kadınların genelde afetlerde büyük oranda yardıma ihtiyaç gösteren grup içinde olmaması memnuniyet verici bir durumdur. Bununla birlikte yine de ankete savunmasız olarak kadınların girmiş olması özellikle iç ve dış göç alan illerde bölgesel olarak toplumsal profil çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Yerel Afet Gönüllüsü Olma İstekliliği

Yerel afet gönüllüsü olmak (afetlerde gönüllü çalışmak) ister misiniz?					
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	Evet	234	82,1	82,1	82,1
	Hayır	51	17,9	17,9	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

Yerel afet gönüllüsü olma konusuna (Tablo 7), ankete katılanların %82,1'i evet diyerek olumlu yanıt vermiştir. Gönüllü olmaya yatkın olmayan grup %17,9 oranındadır. Mamafih ankete katılanların eğitilmiş ve internetten ilgi duyarak erişim sağladığı konusu hatırlandığında, oranların yüksek olmasını isteklilik ile birlikte değerlendirmek gerekir. Nitekim ulusal afet gönüllüsü olma tercihinin yönelik oranlar, bölgeye göre daha da görülmektedir. Tablo 8' de bu durum gösterilmektedir.

Tablo 8. Ulusal Afet Gönüllüsü Olma İstekliliği

Ulusal Afet gönüllüsü olmak (herhangi bir yerdeki afetlerde gönüllü çalışmak) ister misiniz?					
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	Evet	201	70,5	70,5	70,5
	Hayır	84	29,5	29,5	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

Ulusal afet gönüllüsü olma istekliliği (Tablo 8), konusunda %70,7 oranında olumlu yanıt verilmiştir. Gönüllü olmayan grup %29,5 oranındadır. Gönüllülük oranları yüksek olmakla birlikte, afet yönetimi içinde hevesli olmak yetmemekte, görev almak kuşkusuz yetkin olmayı gerektirmektedir.

Tablo 9. Afet Gönüllüsü Olmama Nedenleri

Bir üstteki soruya yanıtınız hayır ise neden afet gönüllüsü olmak istemezsiniz?			
	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Konuya ilişkin eğitim sahibi olmamak	47	16,5	56,0
Evde yaşlı, engelli yakını varlığı	2	0,7	2,4
Evde küçük çocuk varlığı	10	3,5	11,9
Tanımadık kişilere yardım etmek istememek	2	0,7	2,4
Yabancı kişilerden zarar görme korkusu	1	0,4	1,2
Eğitime ayıracak vakit bulamama	12	4,2	14,3
Diğer	10	3,5	11,9
Toplam	84	29,5	100,0
İsteklilik Gösterenler	201	70,5	
Genel Toplam	285	100,0	

Afet gönüllüsü olmak istememe nedeni (Tablo 9), olarak %56 oranında konuya ilişkin eğitimsizlik gösterilmektedir. Evde yaşlı ve engelli yakını (%2,4) ve küçük çocuk olma (11,9) konuları da isteksizlik nedenidir. Eğitime vakit ayıramama %14,3 oranındadır. Tanımadığı kişilere yardım etmek istememe, yabancı kişilerden zarar görme korkusu ve %10 oranında bir grup diğer seçeneklere işaret etmektedir. Diğer içinde yer alan hususlar ağırlıklı olarak emir almaktan hoşlanmamak, sabırlı olmama ve zaten görevlilerin olması konularındadır.

Tablo 10. Afet Yönetimi Eğitimi Alma İstekliliği

Afet yönetimine ilişkin eğitim almak ister misiniz?					
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	Evet	259	90,9	90,9	90,9
	Hayır	26	9,1	9,1	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

Afet yönetimi eğitimi alma (Tablo10) istekliliği %90,9 oranındadır. Eğitim almak istemediğini belirtenler %9,1 değerindedir. Bu konu afetlere yönelik ihtiyacı olan eğitimi alarak, ailesi ile yakın çevresine daha bilinçli yardım edebilme isteğiyle açıklanabilir.

Tablo 11. Afet Gönüllüsü olarak Tercih Konuları (öncelikli 3 konu)

Gönüllü çalışma konuları	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Giysi dağıtma	163	57,2	57,2
Yemek, çorba yapmak vs	74	26,0	26,0
Yemek dağıtmak	132	46,3	46,3
Engelli ve yaşlıların bakımı	43	15,1	15,1

Çocukların bakımı	97	34,0	34,0
Arama kurtarma, acil yardım hizmetleri	132	46,3	46,3
Afet sonrası temizleme (çöp, enkaz, tehlikeli md vs.)	28	9,8	9,8
Diğer	8	2,8	2,8
Toplam	285	100,0	100,0

Afet gönüllüsü olarak hangi konularda yardım edebileceğine ilişkin Tablo 11 oranlarına göre; %57,2 ile giysi gibi yardımların dağıtımı konusu en yoğun ilgi grubudur. Yemek dağıtmak ve arama kurtarma hizmetleri %46,3, çocukların bakımı %34, engellilerin ve yaşlıların bakımı %%15,1 oranındadır. Afet sonrası temizlik %9,8 ile yardım edilebilecek konu olarak bir değere sahiptir. Diğer başlığı içinde eğitim öğretim faaliyeti, psikolojik destek konuları öne çıkmaktadır.

Tablo 12. Afet Gönüllüsü Olmak İstedığınız Konularda Eğitim Sahipliği

Afet Gönüllüsü olmak istediğiniz konularda (yemek yapmak, çocuk bakımı vb.) eğitiminiz var mı?				
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Evet	65	22,8	22,8
	Hayır	220	77,2	77,2
	Toplam	285	100,0	100,0

Afet gönüllüsü olmak isteyenlerin tercih ettiği konularda eğitiminin varlığına (Tablo 12) ilişkin sorgulama hiç iç açıcı değildir. Ancak %22,8 oranında bir grup eğitimleri olduğunu belirtmiştir. Eğitimlerin çoğunlukla arama-kurtarma ve yemek yapma konusunda işaretlendiği anlaşılmıştır.

Afetlerde Toplumsal Birliktelikler

Bu kısımda, örgütlenme, komşuluk ilişkileri, toplumsal duyarlılıklara ilişkin hususlar incelenmiştir.

Tablo 13. Afetlerde Bireysel Gayretin Yeterliliği Düşüncesi

Afetlerde (öncesi, sırası ve sonrasında) bireysel gayretin yeterli olacağını düşünüyor musunuz?				
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Evet	109	38,2	38,2
	Hayır	140	49,1	49,1
	Bir fikrim yok	36	12,6	12,6
	Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde bireysel gayretin (Tablo.13) yeterli olabileceğini düşünenler %38,2 iken yetersizliğini düşünen grup %49,1 oranındadır. Bir fikri olmayanlar %12,6 oranındadır. Afet yönetimi eğitimlerinde, bireysel çabaların önemine değinilmesi gerektiği, ortaya çıkan bu sonuçlardan anlaşılabilir. Hayır grubu ve bir fikri

olmayanlar grubunun birlikte oluşturduğu %61,7'lik oran ise dikkate alınması gereken bir husustur.

Afetlerde sosyal medya desteğinde örgütlenerek dayanışma sağlayabilme toplumsal kapasiteyi göstermektedir. Literatürde sosyal medyanın kullanımı ve liderlik konusu ilgi çeken konulardandır.

Tablo 14. Afetlerde Sosyal Medya Aracılığıyla Resmi Olmayan Toplumsal Örgütlenme Gerekliliği

		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Evet	250	87,7	87,7
	Hayır	14	4,9	4,9
	Bir fikrim yok	21	7,4	7,4
	Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde sosyal medya aracılığıyla resmi olmayan toplumsal örgütlenme (Tablo 14), gerekliliğini belirtenler %87,7 ile önemli bir orandadır. Bir fikri olmayanlar %7,4 iken toplumsal örgütlenmeye gerek olmadığını belirtenler sadece %4,9 oranındadır.

Tablo 15. Afetlerde Resmi Olmayan Toplumsal Örgütlenmelerde Lider Gerekliliği

Afetlerde (öncesi, sırası ve sonrasında) resmi olmayan (sosyal medya aracılığıyla) kolektif örgütlenmelerde lider gerekiyor mu?					
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	Evet	199	69,8	69,8	69,8
	Hayır	50	17,5	17,5	87,4
	Bir fikrim yok	36	12,6	12,6	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

Afetlerde resmi olmayan toplumsal örgütlenmelerde lider gerekli mi (Tablo 15) sorusuna, %69,8 oranında evet cevabı verilmiştir. Buna karşılık hayır grubu %17,5 ve bir fikri olmayanlar %12,6 oranındadır. Bu durumda %30,1 oranında katılımcının lidersiz örgütlenmeye eğilimli olduğunu belirtebiliriz.

Afetlerde komşuların birbirlerine fayda yaratmasına (Tablo 16) yönelik soruya %88,1 oranında evet denilmiştir. Bu oran önemli bir “güven” unsuruna işaret etmektedir. Hayır seçeneği %3,9 oranındadır. Bir fikri olmayanlar %8,1 ile ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 16. Afetlerde Komşuların Birbirlerine Fayda Yaratması

Afetlerde (öncesi, sırası ve sonrasında) komşularınızın birbirine faydalı olacağını düşünüyor musunuz?					
		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Değer	Evet	251	88,1	88,1	88,1
	Hayır	11	3,9	3,9	91,9
	Bir fikrim yok	23	8,1	8,1	100,0
	Toplam	285	100,0	100,0	

Genel olarak Türkiye’de güven eşliğinin düşük olduğu konusu çeşitli araştırmalarda öne çıkan bir konudur. Oysaki afetlerde komşuya güven duyulması sosyal dayanışmayı sağlayan önemli bir unsurdur. Toplumda güven eşliğinin yükseltilmesinde, komşuların birbiriyle iletişim kurabileceği çeşitli sosyo-kültürel projeler önem taşımaktadır. Özellikle muhtarlıklar ve belediyeler, halka en yakın düzeyde stratejik öneme sahip yerel yönetim yapılarıdır.

Afetlerde ihtiyaç halinde komşulardan destek alınabileceği öngörülmekle birlikte, yine de Tablo 17’de katılımcıların afetlerde kendi ailesine öncelik vereceği görülmektedir. Afet anında ortaya çıkan görüntülerden, tehlike içindeki kişilerin etrafında kim varsa birbirlerine yardım etme eğilimi taşıdıkları söylenebilir. Bu davranış biçimi temel yurttaşlık eğitimi ile de ilişkili olmakla birlikte, kişilik özellikleri de önemli rol oynamaktadır. Örneğin 1924 tarihli Köy Kanunu’nda da yer alan zorunlu hükümlerden “Köyde su basması olursa birleşerek selin yolunu değiştirmek” (442, md. 13/24), “Bir adamın suda veya başka suretle başına bir felaket gelince onu kurtarmak elinde iken yardım etmek (442, md. 13/32) kırsal alandan başlamak üzere, olumlu beşeri davranışa yönelik temel öğretiye iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Tablo 17. Afetlerde Kurtarma Önceliği Olan Gruplar

Gruplar		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Kendi ailem	222	77,9	77,9
	Komşularım	1	0,4	0,4
	Tanıdığım kişiler	8	2,8	2,8
	Kendimi kurtarırım	39	13,7	13,7
	Ev hayvanları	2	0,7	0,7
	Diğer	13	4,6	4,6
	Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde kurtarma önceliği olan gruplarda (Tablo 17), %77,9 oranında kendi ailesine yardım öne çıkarken, kendimi kurtarırım diyenler %13,7 oranındadır. Tanıdık kişiler %2,8 iken, komşular yalnızca %0,4 (bir kişi) ile tercih edilmiştir. Diğer seçeneğinde yer alan konular; aile içindeki kişiler, afet anında çevrede ihtiyacı olan ve yardımcı olabilecek kişilerdir. Kendi ailesine yardım etme ve kendimi kurtarırım seçeneklerinin yaş değişkeninden bağımsız olduğu anlaşılmıştır. Ankete katılanların kurtarma tercihleri ağırlıkla aileleridir.

Tablo 18. Tanımadık Kişilere Afetlerde Yardım Etme Eğilimi

		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Evet	280	98,2	98,2
	Hayır	2	0,7	0,7
	Bir fikrim yok	3	1,1	1,1
	Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde %98,2 oranında önemli bir grup, tanımasa da ihtiyaç gösterdiği hallerde etraflarındaki kişilere yardımcı olacaklarını belirtmiştir (Tablo 18). Tanımadık kişilere yardım etmeyeceğini belirtenler ve bir fikri olmayanlar toplamda %1,8 oranındadır.

Afetlerde erken uyarılarda bilgi almada güvenilir kurumlara yönelik (Tablo 19) olarak ankete katılanların büyük ölçüde bilgi alabilecekleri kurumlarda oydaşmadıkları görülmektedir.

Tablo 19. Afetlerde Erken Uyarılarda Bilgi Almada Güvenilir Kurumlar

Afetlere yönelik erken uyarılarda bilgi almada en çok hangi seçeneğe güveniyorsunuz?				
Birimler		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Belediye	28	9,8	9,8
	Valilik	52	18,2	18,2
	Muhtarlık	1	0,4	0,4
	Sivil Toplum Örgütleri	35	12,3	12,3
	Cumhurbaşkanlığı	24	8,4	8,4
	Sosyal Medya Aktivistleri	8	2,8	2,8
	Kanaat önderleri açıklamaları	1	0,4	0,4
	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	125	43,9	43,9
	Güvenlik/Kolluk Kuvvetleri	7	2,5	2,5
	Diğer	4	1,4	1,4
	Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde bilgi almada güvenilir kurumların başında (Tablo 19) %43,9 ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı gelmektedir. Bu oranı %18,2 ile valilik, %12,3 ile sivil toplum örgütleri takip etmektedir. Belediyeler, %9,8 ile üçüncü sıradadır. Cumhurbaşkanlığı %8,4 ve sosyal medya aktivistleri %2,8 oranındadır. Güvenlik veya kolluk güçleri %2,5 gibi düşük oranda temsil edilmiştir. Muhtarlıklar ve kanaat önderleri %0,4 ile eşit orandadır. Diğer içinde hayvanların sezgileri, bilimsel kuruluşlar yer almaktadır. Farklı kurumlar arasında değerlerin dağılması ve hatta tercihlerde kişilere de yer verilmesi, ikna konusunda temel kurumların etkisinin zayıf olabileceğini düşündürmektedir.

Esasen, İzmir’de fırtına olasılığına karşı kamu yönetiminde ciddi uyarılar yapılmakla birlikte, kişiler deniz kenarına piknik yapmaya gitmişlerdir. Meteoroloji uyarılarından ziyade, bir takım resmi olmayan kişilerin “sorun/tehlike yok” beyanlarının basın ve yayın organlarında yer almasının, bireylerin afetlere hazırlık

olarak risk yönetimini veya temkini bırakma tercihlerinde rol oynadığı anlaşılmıştır. Ancak, basından izlenebilen görsellerden, deneyime bağlı olarak, (fırtına veya hortum vb.) güvenlik için ihtiyatlılık ilkesine daha çok dikkat edileceği öngörülebilir.

Tablo 20. Afetlerde Erken Uyarılarda Yönetmel İtaatte Zorlamada Güvenilir Kurumlar

Afetlere yönelik erken uyarılarda, evinizi terk edin vb. yönetmel itaate zorlamaya ilişkin en çok aşağıdaki kimliklerden hangisine güveniyorsunuz?			
Birimler	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer			
Valilik açıklamaları	101	35,4	35,4
Belediye açıklamaları	15	5,3	5,3
Muhtarlık açıklamaları	1	0,4	0,4
Cumhurbaşkanlığı	39	13,7	13,7
Sivil Toplum Örgütleri	12	4,2	4,2
Sosyal Medya Aktivistleri	2	0,7	0,7
Kanaat önderleri açıklamaları	1	0,4	0,4
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	101	35,4	35,4
Güvenlik/Kolluk Kuvvetleri	4	1,4	1,4
Hiçbiri	7	2,5	2,5
Cevapsız	2	0,7	0,7
Toplam	285	100,0	100,0

Afetlerde evin terk edilmesi vb. zorlayıcı talimatlarda yönetmel itaat konusunda (Tablo 20), yönetmel otoriteler ağırlıktadır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve valilik açıklamaları %35,4 oranlarında eşit değerlere sahiptir. Aslında bilindiği gibi afet yönetiminde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığında karar organı validir. Bir yönüyle her iki grup değerleri toplamda valilik için %70 oranını aşmaktadır. Cumhurbaşkanlığı açıklamaları %13,7 oranındadır. Hiçbiri diyenler %2,5 oranındadır. Afet sürecindeki yetkili birimlerin ankete katılan eğitimli kişilerce de yeterince bilinmediği anlaşılmaktadır.

Yönetmel itaatte ikna eden etkili kurumlar (Tablo 21), %69,1 oranında ağırlıklı olarak resmi kurumlardır. Uzmanlar ve öğretim üyeleri %27,7 ile olarak ikinci sırada gösterilmiştir. Resmi kıyafetli kişiler sadece %2,1 ve yerel kanaat önderleri %0,4 oranındadır. Afetlerde emre itaat konusunda sokakta resmi kıyafetli olursa da sorun yaşanabileceğini, talimatların resmi genel iletişim ile sağlanmasının daha güvenilir olduğunu öngörmek mümkündür. Uzmanlar da önemli bir ikna potansiyeline sahiptir.

Tablo 21. Yönetmel İtaati Sağlamada Sizi İkna Eden Dinamikler

Yönetmel itaati sağlamada hangi seçenek sizi ikna ederek /uygulamaya teşvik etmektedir?			
Değerler	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Kişiler (uzmanlar, öğretim üyeleri)	79	27,7	27,7
Kurumlar	197	69,1	69,1
Resmi kıyafetli kişiler	6	2,1	2,1

	Yerel kanaat önderleri	1	0,4	0,4
	Diğer	2	0,7	0,7
	Toplam	285	100,0	100,0

Zaman zaman afet öncesi “fırtına çıkmaz, bir şey yok korkmayın” örneğindeki gibi bazı uzman beyanları resmi söylemlerin etkisini ortadan kaldırmakta ve “sıkıntılı gündem” yaratabilmektedir. Kişilerin merak amacıyla ve sosyal medyada ilgi çekici bir fotoğraf çekebilmek için talimatlara uymamalarının da bazen ölümlerle sonuçlanabildiğini hatırlatmak gerekir.

Tablo 22. Afet Eğitimlerinde Güvenilir Kurumlar

Birimler	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer			
Valilik	125	43,9	43,9
Belediye	92	32,3	32,3
Muhtarlık	18	6,3	6,3
Müftülük	18	6,3	6,3
Cumhurbaşkanlığı	63	22,1	22,1
Sivil Toplum Örgütleri	118	41,4	41,4
Uzman kişiler	112	39,3	39,3
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	209	73,3	73,3
Güvenlik/Kolluk Kuvvetleri	40	14,0	14,0
Diğer	2	0,7	0,7
Toplam	285	100,0	100,0

Afet eğitimlerinde (Tablo 22) öne çıkan kurumlar içinde %73,3 ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı gelmektedir. Bu tercihi %43,9 ile valilik takip etmektedir. Valiliği %41,4 ile sivil toplum örgütleri ve %39,3 ile uzman kişiler grubu izlemektedir. Sivil toplum örgütleri ile uzman kişilerin, afetlerde etkili çalışmalar yapmaları ve bilgi nedeniyle güvenilirliği bulunmaktadır. Güvenlik /kolluk kuvvetleri tarafından eğitimi tercih edenler ise %14 oranındadır. Muhtarlık ve müftülük gibi dini birimler %6,3 oranındadır.

Özellikle 2011 yılında gerçekleşen Van depreminde dini unsurların afet yönetiminde muhtar ile birlikte rol almasının gözlemlenmesinin katılımcılarda olumlu etki yarattığı anlaşılmaktadır. Afetlerde erken uyarının kamu yönetimi tarafından nasıl yapılacağını bilip bilmediklerine yönelik sorgulamada, %61,4 oranında bilinmediği ve %38,6 oranında ise bilindiği yanıtı alınmıştır.

Bu çalışmada ankete katılanların yüksek eğitilmiş olmalarına karşın, afetlerde öncelikli yetkili kurumları bilmediği ve bilgi alma kanallarının zihinlerde dağınık olduğu görülmektedir. Bu oranlar yönetici kurum ve kuruluşların ikna etkisinin güçlü olmayabileceğine işaret etmektedir. Anket sonuçları, yetkili kurum ve kuruluşların medyayı kullanarak, kamu spotları vb. çalışmalarla afetlerde yetkili kurum ve kuruluşlar hakkında bilgilendirme çalışması yapmasının önemini göstermektedir. Bu konu afetlere yönelik eğitimde güvenilir kurumlar konusunun önemini ortaya çıkarmıştır. Afet uyarılarında güvenilir iletişim araçları (Tablo 23), sorunlu diğer bir konu olarak tespit edilmiştir.

Tablo 23. Afet Uyarılarında Güvenilir İletişim Araçları

Erken uyarıda hangi iletişim aracıyla yapılan "uyarıların" öncelikli olarak daha güvenilir olduğunu düşünüyorsunuz?				
İletişim Araçları		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Radyo	16	5,6	5,6
	Telefon/Cep telefonu	56	19,6	19,6
	İnternet erişimi	26	9,1	9,1
	Siren gibi sesli uyarı	99	34,7	34,7
	Kullandığım sosyal medya ağları	2	0,7	0,7
	Televizyon	52	18,2	18,2
	Basılı yayın gazeteler	7	2,5	2,5
	Çeşitli araçlarla yapılan sözlü uyarılar	22	7,7	7,7
	Diğer	5	1,8	1,8
	Toplam	285	100,0	100,0

Afet uyarılarında kullanılmak üzere hangi araçların önemsendiğine dair bu sorgulamada (Tablo 23), iletişim araçları içinde siren gibi sesli uyarı tercihi %34,7 ile ilk sıradadır. Telefon /cep telefonu %19,6 oranıyla ikinci sıradadır. Televizyon %18,2 ile üçüncü sıradadır. Diğer iletişim araçlarından internet %9,1 ve çeşitli araçlarla yapılan uyarılar %7,7 oranındadır. İletişim araçlarına göre değişen değerler, afetlerde acil uyarılar için idarenin tespit edilmiş herkesçe bilinen bir yönteminin olmadığı ve/veya bilinmediğini de göstermektedir. Bu nedenle de acil durumlar için siren ile uyarı sonrasında radyo, televizyon gibi kitle erişim araçlarına yönelmek gibi bir kural geliştirilmesinin önemi anlaşılmaktadır.

Cep telefonları genelde tercih edilmekle birlikte, güvenilirlik açısından resmi iletişim mekanizmalarının geliştirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bireylerin yaşadıkları konutlarda afete mukavemet değerlendirmesinde (Tablo 24) afet tipinin bilinen etkisine ilişkin tecrübe ile konutların mukavemet durumu ilişkilendirilmiştir.

Tablo 24. Konutun Mukavemeti Güçlü Olduğu Düşünülen Konular

Konut Mukavemeti Güçlü Konular		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Şiddetli Rüzgâr	219	76,8	76,8
	Fırtına	178	62,5	62,5
	Deprem	95	33,3	33,3
	Hortum	77	27,0	27,0
	Tsunami	62	21,8	21,8
	Sel, Su taşkını	184	64,6	64,6
	Yangın	55	19,3	19,3
	Böcek İstilaları	72	25,3	25,3
	Nükleer Saldırıları	20	7,0	7,0
	Terörist Saldırıları	29	10,2	10,2
	Diğer	10	3,5	3,5
	Toplam	285	100,0	100,0

Konutların çeşitli afetlere karşı mukavemetli olup olmadıkları (Tablo 24) konusunda sırasıyla tsunami (%21,8), hortum (%27), deprem (%33,3) afet tipine göre emin olunmayan konulardır. Şiddetli rüzgâr (%76,8), sel ve su taşkını (%64,6) ve fırtına (%62,5) konusunda konutların güvenilir olduğu düşünülmektedir. Böcek istilaları (%25,3), nükleer saldırılar (%7,0) ve terörist saldırılar (%10,2) da tehlike konuları olarak belirtilmiştir. Diğer seçeneğinde ise katılımcılar, konutlarının hiçbir konuda mukavemetli olmadığını düşünmektedir.

Tablo 25. Yaşanılan Bölgede Afet Mukavemeti Güçlü Olduğu Düşünülen Konular

Afet Mukavemeti Güçlü Konular		Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Değer	Şiddetli Rüzgâr	170	59,6	59,6
	Fırtına	143	50,2	50,2
	Deprem	82	28,8	28,8
	Hortum	95	33,3	33,3
	Tsunami	100	35,1	35,1
	Sel, Su taşkını	122	42,8	42,8
	Yangın	58	20,4	20,4
	Böcek İstilaları	91	31,9	31,9
	Nükleer Saldırıları	43	15,1	15,1
	Terörist Saldırıları	55	19,3	19,3
	Diğer	11	3,9	3,9
	Toplam	285	100,0	100,0

Yaşanılan bölge için mukavemet tahminleri (Tablo 25) afet tiplerine göre farklılaşmaktadır. Mukavemet oranları tsunami için %35,1, hortum için %33,3, deprem için %28,8 değerindedir. Şiddetli rüzgâr (%59,6), sel ve su taşkını (%42,8) ve fırtına (%50,2) konularında, bölgesel şartların güvenilirliği orta düzeyde kalmaktadır. Böcek istilaları %31,9, nükleer saldırılar %15,1 ve terörist saldırılar %19,3 oranlarındadır. Diğer seçeneğinde ise aşırı sıcaklar ve bütün konuları kapsamaması nedeniyle bölgelerin afetlere mukavemetli olmadığını düşünenler yer almaktadır. Dikkat edilirse, dağlık alanlarda yaşayanlar olmasına karşın kaya düşmesi ve heyelan konuları üzerinde durulmamıştır.

Tablo 26. Toplumsal Mukavemetin Güçlü Olduğu Düşünülen Konular Derecelendirmesi

Toplumsal Mukavemeti Güçlü Konular	Sayı /n	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Ekonomi	103	36,1	36,1
Dış göçler	96	33,7	33,7
İç göçler	99	34,7	34,7
Doğal afetler	116	40,7	40,7
Terörist saldırılar ve ölüm vb. zararları	106	37,2	37,2
Siber saldırı zararları	72	25,3	25,3
Sosyo-kültürel tehditler	153	53,7	53,7
Temel haklar ve özgürlükler	108	37,9	37,9
Diğer	14	4,9	4,9
Toplam	285	100,0	100,0

Toplumsal mukavemetin güçlü olduğu düşünülen konularda (Tablo 26), ilk sırada %53,7 ile sosyo-kültürel tehditlere karşı mukavemet edilebilirlik

gösterilmektedir. Siber saldırıların tehlikesi fark edilmiş olup, %25,3 ile en zayıf halka olarak düşünülmektedir. Dış göçler (%33,7) ve iç göçler (%34,7) gibi nüfus hareketliliği konularına verilen ödül değerler düşük olup, göçlerin toplumsal mukavemeti zayıflattığı düşünülmektedir. Temel hak ve özgürlük (%37,9) konuları risk analizinde yer almaktadır. İnsan kaynaklı terörist saldırılar (%37,2) ve doğal afetler (%40,7) mukavemetsizlik nedenidir. Ekonomi konusunda güçlüyüz diyenler %36,1 oranındadır. Diğer seçeneğini %4,9 ile hepsinde “kötüyüz” seçeneği ile umutsuzlar grubu oluşmuştur. Afetlere mukavemet göstergelerini ortaya koyan konular itibariyle güçlülük oranları düşüktür. En yüksek ve en düşük oranlar, diğer hariç, %53,7 ile %25,3 arasındadır. Bu oranlar da toplumun olası risklerin altından kalkılabileceğinden tereddütlü olduğunu ve yapılması gereken çalışmalar arasında bilgilendirme gerekliliği ile kapasite artırıcı faaliyetlerin öncelikli olduğunu göstermektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu araştırma makalesi afet yönetimi sürecinde özellikle erken uyarı, toplumsal mukavemet ile idarenin ikna kapasitesini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Resmi kurumlarda görevli personel esasen idarenin çalışanı olup, kendilerinden rasyonel davranış beklentileri içinde planlama yapılmaktadır. Kamu personelinin afetlerde işlevselliği bu çalışmanın konusunu teşkil etmemektedir. Mamafih, afet yönetimi özelliği itibariyle geniş bir mekansal ve toplumsal profil üzerinden risk analizi gerektirmektedir. Bu gerçek ise resmi görevli olmayan ama farklı yetenekleri olan bireylerin, afetlerde toplumsal mukavemetin sağlanmasındaki katkılarının değerlendirilmesinin önemsenmesini gerektirmektedir.

Toplumsal mukavemeti güçlendiren en önemli temel hususlar; komşuluk ilişkileri, halkın birbirine ve yönetime olan güveni ile kendiliğinden örgütlenme kabiliyetidir. Bu araştırmanın anket sonuçlarına göre, “dayanışabilirlik beklentisi” yüksek orandadır. Türkiye’de kamu yönetimi teşkilatlanmasında, toplumun demokratikleşmesini sağlayan katılımcı ve müzakereci mekanizmalar yerel ve merkezi düzeyde çeşitli kurumsal yapılanmalarda mevcuttur. Toplumsal katılımı en etkili ve yaygın mekanizma 1996 İstanbul Habitat II çalışmalarıyla başlatılan Yerel Gündem 21 faaliyetleridir. Yerel Gündem 21 faaliyetlerine, 2006 yılında kent konseyleri adı altında danışma birimleri olarak belediye örgütlenmesiyle bağlantılı hukukilik kazandırılmıştır. Bu yapılar, felsefesi gereği buluşma ve müzakere alanları olup, komşuluk ve hemşerilik ilişkileri ile toplumsal dayanışmayı artıran bir özellik taşımaktadır. Birbirine güvenen ve dayanışma içinde olan toplumlar, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan risk ve/veya kriz ortamlarında hızla örgütlenebilmektedir. Afetlerde karşılaşılabilecek çeşitli tehlikelere, ekonomik, yapısal vb. kayıplara toplumsal dayanışma ile güçlü direnç gösterilebileceği öngörülmektedir.

Kuşkusuz toplumsal ve idari refleks öncelikle, toplum olarak, kendi kaynağından istifade etmeyi gerektirmektedir. Toplumsal buluşmalar aynı zamanda küresel gelişmelerden haber alma ve gerekli eğitim çalışmalarının yürütülmesine de yöneliktir. Bu şekilde oluşturulmuş ve mevzuat ile korunmuş demokratik katılımcı mekanizmalar yerel kapasiteyi güçlendirmektedir. Bu çalışmada demokratik zihinsel yapıya sahip toplumun etik değerlerini ve toplumsal kapasiteyi geliştirecek kamu, özel ve sivil ortaklı çalışmalar önemsenmektedir. İdarenin, verimliliği artıracak katılım göstergelerini geliştirmesi ve ortaya çıkan eksikliklere göre yeni stratejik taktiklerin oluşturulması gerekmektedir. Eğitim çalışmalarını sadece doğal afet tiplerine göre tehlikelerden en az zarar görmeye yönelik

eğitim ile sınırlandırmamak gerekir. İnsan faktörü de afet yönetiminde son derece önemli bir boyuttur. Sosyo-kültürel çalışmalarla, toplumda “sosyo-kültürel karşılıklık” oluşturulmalıdır. Yerelde özellikle de belediyelerin sosyo-kültürel çalışmalar yoluyla toplumsal etik ortaklaşmayı sağlayacak eğitimler geliştirmesi temel stratejik görevleridir.

Kurumlar arası bütünlük çalışmalarının afetlere mukavemet etme açısından işlevsel faydası bilinmektedir. Kurumsal eğitim kişilerin daha fazla önemsedığı ve idarenin afet sürecinde talimatlarına uyulan bir alan yaratmaktadır. Ancak özellikle meteorolojik afetlerde toplumun tepkisi ve idari önlemler konusunda idarenin bilinen erken uyarı yöntemlerini tespit etmesi ve bilinirliğinin yaygınlaşmasının her seviyede sağlanması önemlidir. Afet yönetimi, öncelikli kurumlar ve etkileri konularında, toplumda bilgi ortaklığı bulunmadığı çalışmanın sonuçlarındandır.

İklim değişikliklerinin de etkisiyle yeni yeni afet tipleri ile karşılaşmaktadır. Farklı afet tiplerine göre yerleşimlerde yapısal ve toplumsal hazırlıkların yapılmasının önemi açıktır. Afet yönetimi eğitimi disiplinlerarası bir çaba gerektirmektedir. Yeni afet tiplerini toplum tanımadığı için zarara uğramaktadır. Cinsiyetten bağımsız toplumsal bütünlükte afet yönetimi, her yaş ve eğitimde yaygın öğrenmeyi ve paylaşmayı gerektirmektedir. Genel olarak deprem odaklı bilgiler hortum, fırtına, sel gibi diğer afetlerde yetersiz kalmaktadır. Bu gerçeği tespit eden üniversiteler gibi eğitim kurumlarının yanı sıra basın ve yayın organları da bilgilendirme çalışmalarına az çok başlamışlardır.

Afetlerin yönetimi konusu sadece doğrudan kişilerin güvenliğini sağlamaya dayalı değildir. Özellikle tarım sektörü yeni gelişmelere hazırlıklı değildir ve meteorolojik afetlerden çok olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle sektörel boyutlarda da yeni üretim taktiklerinin geliştirilmesi ve mali yönetim ilişki ağlarının iyi yönetilmesi de önemlidir. Disiplinlerarası bilimsel toplantıların önemli gündemlerinin, yaygın eğitim araçlarıyla kamuoyunun bilgi ve ilgisine de sunulması gerekmektedir. Dijital iletişim ağlarının gelişimi, dijital eğitim konusunda toplumsal erişilebilirliği mümkün kılmaktadır. Afetlerin dünyayı saran global etkileri, disiplinlerarası eğitimlerin önemini daha da artırmıştır. Afet bilgilendirmeleri ve talimatları kamu yönetiminin kontrolünde olan bir konu olup, halka yönelik doğru bilgilendirme için uzman kişi ve kuruluşlardan destek alınması gerekmektedir. Nihai tahlilde, ankete katılanların, hangi kurum ve kuruluşların afetlerde öncelikli yetkili olduğu konusunda bilgilerinin net olmamasının, kamu yönetiminin ikna gücünü zayıflatacağı düşünülmektedir. Kişilerin de sorumluluk şuru ile tehlikeleri bilmeleri ve kendilerine düşen gerekleri yerine getirmeleri önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*, 30. 01. 2019 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/tr/23792/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu?kelime=erken+uyar%C4%B1> adresinden alındı.
- Alberti M., Marzluf J. M., Shulenberger E., Bradley G., Ryan C., Zumbunnen C. (2003) Integrating Humans into Ecology: Opportunities and Challenges for Studying Urban Ecosystems. *AIBS Bulletin*. 53 (12), 1169-1179.
- Amadeo K. (2019) *Hurricane Harvey Facts, Damage and Costs* 27 01 2019 tarihinde <https://www.thebalance.com/hurricane-harvey-facts-damage-costs-4150087> adresinden alındı.

- Babaoğlu C., Çobanoğlu (2018). Kamu Yönetiminde Postmodern Savlar. *Sayıştay Dergisi*, (108), 175-189.
- Bayhan V. (2002). Risk Toplumu. *Doğu Batı Dergisi*, (19), 187-202.
- BBC News. (2017). Why was Houston not Evacuated before Hurricane Harvey? 27 01, 2019 tarihinde <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-41085438> adresinden alındı.
- BBC News. (2018). Endonezya: Deprem Sonrası Tsunami Erken Uyarı Sistemi Çalışmıyordu, 01 01, 2019 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45710930> adresinden alındı.
- BBC News. (2019). 30 01, 2019 tarihinde <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-47057128>, adresinden alındı.
- CNN Türk. (2018). AFAD ve Meteoroloji'den Üst Üste Uyarı, 28 10, 2018 tarihinde <https://www.cnnturk.com/turkiye/afad-ve-meteorolojiden-ust-uste-uyari> adresinden alındı.
- Cottle S. (1998). Ulrich Beck, Risk Society' and the Media: A Catastrophic View?. *European Journal of Communication*, 13 (1), 5-32.
- Ejupi V., Liljana S., Arburim I. (2014). The Mass Media and Persuasion, *European Scientific Journal*, ESJ 10 (14), 636-646.
- Ekman P. (1999). Basic Emotions. T. Dalgleish & Mick J. Power (Eds) *Handbook of Cognition and Emotion* (s. 45-60). Chichester: John Wiley & Sons,
- Elias B. (2018). 23 Persuasion Techniques: How to Use Psychological Persuasion Methods for Your Marketing, *Active Campaign*, 01 01, 2019 tarihinde <https://www.activecampaign.com/blog/persuasion-techniques-and-methods/> adresinden alındı.
- Geray C. (2002). *Halkla İlişkiler*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Karaman, Z. Toprak. (2018). Afetlerde Erken Uyarı ve Toplumsal Farkındalık Yaratmada Etkili Kamu Politikaları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 493-517.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2019), Meteorolojik Karakterli Doğal Afetler, 01 013 2019 tarihinde <https://www.mgm.gov.tr/arastirma/dogal-afetler.aspx> adresinden alındı.
- Hopmann, D. N., Peter V. A., Guido L. (2012). Political Balance in the News: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings. *Journalism*, 13 (2), 240-257.
- Öner Y. (2015). İnsanları İkna Etmenin 6 Evrensel Kuralı, *Uplifers*, 28 01, 2019 tarihinde <https://www.uplifers.com/insanlari-ikna-etmenin-6-evrensel-kurali/> adresinden alındı.
- Öztürk E. (2019). Antalya'da Hortum Dehşeti 2 Ölü, 1 Kayıp, 15 Yaralı, *Sabah*, 25 01, 2019 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/yasam/2019/01/25/antalyada-hortum-dehseti-2-olu-1-kayip-15-yarali> adresinden alındı.

Reinemann, C., James S & Sebastian S. (2012). Hard and Soft News: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings. *Journalism*, 13 (2), 221-239.

Sargut A. Selami (2006). Sosyal Sermaye: Yapının Sunduğu Bir Olanak mı, Yoksa Bireyin Amaçlı Bir Eylemi mi? *Akdeniz İİBF Dergisi*, 12, 1-13.

Solferino N., Serena F. Taurino, Maria E. Tessitore (2015). Manipulating Persuasion in Debates: Fact Checking's Usefulness, *Theoretical Economics Letters*, 5 (04), 447.

Taşcı D. & Eroğlu E. (2007). Yöneticilerin Kişilik Özellikleri ile Kullandıkları İkna ve Etkileme Taktiklerinin Kullanım Sıklığı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (17), 533-546.

Toprak Z. (1990). Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1-2), 122-144.

Twigg, J. (2009). Characteristics of a Disaster Resilient Community, A Guidance Note, Version 2, *Aon Benfield UCL Hazard Research Centre* 01 01, 2019 tarihinde <http://discovery.ucl.ac.uk/1346086/1/1346086.pdf> adresinden alındı.

1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu.

2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.

2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu.

2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.